Virtuālās korporatīvās sapulces – mūsdienīga iespēja SIA pārvaldīšanā attālināti

Izvērtējot *Lursoft* statistikas datus par ārvalstu investīciju dinamiku pēdējo piecu gadu laikā[1], var secināt, ka ārvalstu investoru interese par Latviju turpina augt. Praksē bieži vērojams, ka vairākiem investoriem uzņēmējdarbības veikšana Latvijā (vai pat Baltijas valstīs) bieži nav vienīgais reģions, kurā īstenot savu biznesu, – tas var aptvert arī vairākus kontinentus.

Ievērojot straujo mūsdienu tehnoloģiju attīstību un daudzu procesu digitalizāciju („mākoņu" tehnoloģiju pielietošanu, pāreju uz e–dokumentu apriti, plašas globālā tīmekļa iespējas, tai skaitā mobilās aplikācijas un dažādas platformas, kas ļauj piekļūt dokumentiem un sazināties ar cilvēkiem jebkurā pasaules malā), var rasties pamatots jautājums – vai šādi digitalizācijas procesi ir samērojami ar sabiedrības patiesā sēdekļa teoriju, atbilstoši kurai juridiskajai personai tās reģistrācijas valstī jābūt ne tikai reģistrētai korespondences adresei, bet arī jāatrodas juridiskās personas vadībai? **Vai būtu iespējams efektīvi pārvaldīt kapitālsabiedrību attālināti – bez nepieciešamības regulāri ceļot uz Latviju, lai piedalītos rīkotajās dalībnieku sapulcēs vai valdes/padomes sēdēs?**

Atļauts viss, kas nav aizliegts?

Zīmīgi, ka Komerclikumā nav tieši regulēts jautājums par to, kādā formā būtu jānotur SIA dalībnieku sapulces vai valdes un padomes sēdes, atstājot šo jautājumu risināšanu komersanta ziņā. Tomēr praksē nācās novērot, ka komersanti bieži neizmanto iespējas SIA statūtos detalizēti un izvērsti reglamentēt tādus iekšējās organizācijas jautājumus, kas vērsti uz sabiedrības pārvaldības procesu efektivitātes un produktivitātes palielināšanu.

Komerclikuma 144. panta pirmās daļas 8. un 9. punktā norādīts, ka kapitālsabiedrības statūtos ārpus obligāti norādāmajām ziņām (firma, darbības termiņš, ziņas par pamatkapitālu, ziņas par valdes pārstāvības tiesībām u.c.) var paredzēt arī citus fakultatīvus noteikumus – piemēram, īpašus daļu atsavināšanas noteikumus vai noteikumus, ko sabiedrības dibinātāji vai dalībnieki uzskata par būtiskiem un kas nav pretrunā ar likumu.

Komerclikuma 213. panta 4.[1] daļā paredzēts, ka SIA dalībnieku sapulci sasauc administratīvajā teritorijā, kurā reģistrēta sabiedrības juridiskā adrese, ja vien statūtos nav noteikts citādi. Komerclikuma 214. panta pirmajā daļā paredzēts, ka paziņojumi par dalībnieku sapulces sasaukšanu nosūtāmi uz sabiedrības dalībnieku reģistrā norādītajām adresēm, ja vien statūtos nav paredzēta cita paziņošanas kārtība. Tātad Komerclikums atļauj kapitālsabiedrības statūtos paredzēt tādu dalībnieku sapulču sasaukšanas un norises kārtību, kas atšķiras no Komerclikumā paredzētās kārtības.

Attiecībā uz valdes vai padomes sēžu sasaukšanu un to norisi jānorāda, ka Komerclikumā šis jautājums vispār nav noregulēts. Vienīgā atkāpe attiecināma uz attālināto dalību padomes sēdēs, jo saskaņā ar Komerclikuma 299. panta trešo daļu padomes loceklis, kurš nepiedalās padomes sēdē, ir tiesīgs nodot savu balsi ne vien rakstveidā, bet arī telefoniski (vai citādā veidā), ja vien izmantotie sakaru līdzekļi pieļauj padomes locekļiem piedalīties gan jautājuma apspriešanā, gan lēmuma pieņemšanā,

1 *Lursoft* statistika „Tiešo investīciju pamatkapitālā apjoma un to gadījumu skaita dinamika". Pieejama: https://www.lursoft.lv/estadistic?act=UR_STATS&pcurrEUR&id=502&period=Y&tablereorder=yes&tableorder=4&tablesequence=D (sk. 06.03.2018.)

Marija Berdova, zvērinātu advokātu biroja *COBALT* zvērināta advokāta palīdze

Komerclikums atļauj kapitālsabiedrības statūtos paredzēt tādu dalībnieku sapulču sasaukšanas un norises kārtību, kas atšķiras no Komerclikumā paredzētās kārtības.

JURISTA PADOMS

attiecīgi dokumentāri fiksējot šīs darbības.

Ievērojot iepriekšminēto, kā arī nepieciešamību aizvien biežāk piedalīties sabiedrības lēmumu pieņemšanā attālināti vai arī ārpus sabiedrības juridiskās adreses administratīvās teritorijas, **SIA statūtos var paredzēt, ka:**

(1) paziņojumus par SIA dalībnieku sapulču un valdes vai padomes sēžu sasaukšanu **nosūta elektroniski uz dalībnieku** (vai attiecīgi valdes vai padomes locekļu) **e–pasta adresēm**, kuras ir paziņotas sabiedrībai. Respektīvi, sapulču un sēžu sasaukšanas procedūru var padarīt efektīvāku, netērējot liekus resursus rakstveida paziņojumu izsūtīšanai uz sabiedrības dalībnieku vai valdes un padomes locekļu deklarētajām adresēm;

(2) SIA dalībnieku sapulces var tikt **sasauktas vietās** (gan Latvijas Republikā, gan ārpus tās), **kas neatrodas sabiedrības juridiskās adreses administratīvajā teritorijā.** Respektīvi, ja sabiedrības dalībnieki atrodas ārzemēs vai arī pilnīgi citā Latvijas novadā, dalībnieku sapulču norise vairs netiek saistīta ar konkrētu administratīvo teritoriju, un dalībnieku sapulču rīkošana kļūst mobilāka;

(3) SIA dalībnieku sapulces un valdes/padomes sēdes **var tikt noturētas arī ar telekonferences, videokonferences vai citu elektronisko saziņas līdzekļu palīdzību**, kas nodrošina, ka katram dalībniekam vai valdes/padomes loceklim, kurš piedalās sapulcē vai sēdē, tiek nodrošināta iespēja piedalīties darba kārtībā paredzēto jautājumu apspriešanā un lēmumu pieņemšanā, attiecīgi dokumentāri fiksējot šīs darbības (sapulces vai sēdes protokolā). Respektīvi, dalībnieku sapulces un valdes/padomes sēdes var arī noturēt, izmantojot tādas platformas kā *Skype* vai *Microsoft Office* produktus, kas nodrošina iespējas gan redzēt un dzirdēt vienam otru, gan tiešsaistē apmainīties ar dažādiem dokumentiem, rediģēt izskatāmos dokumentus u.c. Šāda virtuālo sapulču rīkošana ļauj ne tikai ietaupīt dalībnieku laiku un naudas līdzekļus, bet arī ļauj iztikt bez drukātiem izdales materiāliem.

Apskatot virtuālo sapulču priekšrocības, būtu jāpiemin arī daži trūkumi, ar kuriem var nākties saskarties komersantam:

(1) **Sadarbības un koncentrēšanas trūkums**: neskatoties uz tehniskajām iespējām, virtuālajā vidē varētu būt apgrūtinoši sasniegt tādu pašu iesaistes un diskusijas līmeni kā klātienes sapulcēs, jo tieši diskusija un viedokļu apmaiņa ļauj kritiski izvērtēt sapulcē izskatāmo jautājumu un nonākt pie labākā iespējamā lēmuma.

(2) **Iespējamās tehniskās problēmas**: interneta pieslēguma pārrāvums, kvalitatīvas audio un videoaparatūras trūkums – šie apstākļi var padarīt jebkuru virtuālo sapulci par neefektīvu un nelietderīgu.

(3) **Konfidenciālas informācijas noplūde**: ja sasauktās sapulces darba kārtībā ir paredzēti jautājumi, kas skar sabiedrības komercnoslēpumu, reti kurš investors vēlēsies riskēt ar šādas informācijas noplūdi gadījumā, ja kāda dalībnieka elektroniskā ierīce tiek uzlauzta.

Virtuālo sapulču regulējums ārvalstīs

Vērtējot kaimiņvalstu pieredzi jautājumā par virtuālo sapulču noturēšanu, jānorāda, ka atšķirībā no Latvijas šis jautājums Lietuvā un Igaunijā ir regulēts normatīvo aktu līmenī. Lietuvas Republikas Komerclikumā[2] paredzēts, ka gan sabiedrības dalībnieki (Komerclikuma 21. panta ceturtā un piektā daļa), gan valdes locekļi (Komerclikuma 35. panta ceturtā daļa), gan padomes locekļi (Komerclikuma 32. panta astotā daļa) ir tiesīgi piedalīties sapulces un/vai sēdēs ar elektronisko sakaru starpniecību – ar nosacījumu, ka ir nodrošināta pārraidītās informācijas drošība un ir iespējams noteikt to personu identitāti, kuras piedalās balsojumā.

2 Lietuvas Republikas Komerclikuma tulkojums angļu valodā. Pieejams: https://e–seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/9670ea90e8b311e4aecae0d86a561f87?jfwid=7cihrh1a9 (sk. 07.03.2018.)

Foto: Jānis Deinats

Savukārt Igaunijas Republikas Komerclikuma[3] 170.[1] panta piektā daļa paredz, ka sabiedrības statūtos vai pārvaldes institūcijas lēmumos var noteikt, ka sapulces vai sēdes tiek pārraidītas tiešsaistē, izmantojot globālo tīmekli, ļaujot sapulces (sēdes) dalībniekiem piedalīties tajās attālināti, un nodot savu balsi elektroniskā formā.

Saskaņā ar Francijas Republikas Komerclikuma[4] normām dalībnieku sapulču un valdes sēžu noturēšana ir atļauta arī ar videokonferenču un telekonferenču starpniecību (izņemot tās sapulces, kurās tiek sniegtas ikgadējās atskaites vai lemts par grozījumu izdarīšanu sabiedrības statūtos). Valdes locekļi un dalībnieki, kas sēdē (vai sapulcē) piedalās ar videokonferences vai telekomunikācijas starpniecību, tiek uzskatīti par klātienē esošiem, aprēķinot kvorumu un balsu vairākumu.

Savukārt Vācijas Federatīvās Republikas likuma par akciju sabiedrībām[5] 118. pants paredz, ka sabiedrības statūtos var noteikt, ka padomes sēdes un akcionāru sapulces var tikt noturētās ar audiovizuālās pārraides starpniecību.

Sasniedzamība juridiskajā adresē un faktiskā sabiedrības vadīšana juridiskajā adresē

Komerclikuma 139. panta pirmajā daļā noteikts, ka sabiedrības juridiskā adrese ir adrese, kurā atrodas sabiedrības vadība (sabiedrības sēdeklis). Proti, juridiskā adrese ir piesaistīta „pie sabiedrības sēdekļa jeb vietas, no kuras sabiedrība tiek faktiski vadīta. [..] Sabiedrības sēdeklis nenozīmē vietu, kurā kādam pastāvīgi jāuzturas. Tā ir vieta, kurā parasti notiek ar sabiedrības vadīšanu saistītās darbības"[6]. Par šādām ar sabiedrības vadīšanu saistītām darbībām var uzskatīt vadības sēžu norisi, lēmumu pieņemšanu.

Vienlaikus ar 2017. gada 15. jūnija grozījumiem Komerclikums tika papildināts ar 314.[1] pantu, kurā pirmās daļas 2. punkts nosaka, ka sabiedrības darbību var izbeigt, pamatojoties uz komercreģistra iestādes lēmumu, ja sabiedrība atbilstoši Komerclikuma 12. panta ceturtajai daļai nav sasniedzama tās juridiskajā adresē un divu mēnešu laikā pēc rakstveida brīdinājuma saņemšanas nav novērsusi norādīto trūkumu.

Saskaņā ar Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra galvenā valsts notāra atziņām šīs „normas pašmērķis nav izbeigt darbību jebkurai sabiedrībai, kas kādu apstākļu sakritības dēļ nav nodrošinājusi korespondences saņemšanu tās juridiskajā adresē. [..] Juridiskā adrese ir publiski pieejamā informācija par vietu, uz kuru jebkura trešā persona var nosūtīt sabiedrībai adresētu korespondenci un paļauties, ka sabiedrība šo sūtījumu saņems"[7].

Tādējādi, no vienas puses, Komerclikums paredz, ka juridiskā adrese ir adrese, kurā atrodas sabiedrības sēdeklis, tomēr, no otras puses, sabiedrības juridiskā adrese ir adrese, kurā sabiedrība apņemas saņemt tai adresēto korespondenci. **Komerclikuma 314.[1] pantā paredzētās tiesiskās sekas attiecas tikai uz sabiedrības sasniedzamību reģistrētajā juridiskajā adresē (proti, spēju saņemt korespondenci), nevis to apstākli, ka sabiedrības valdes locekļi vada sabiedrību ārpus tās juridiskās adreses.**

Vēl jo vairāk, ievērojot mūsdienu tehnoloģiju attīstību (jaunās paaudzes elektroniskie sakaru līdzekļi; platformas un mobilās aplikācijas, kas ļauj dalīties ar dokumentiem, rediģēt tos neatkarīgi no atrašanas vietas), kā arī tendences, kas bieži liek komersantiem atteikties no dokumentu aprites papīra formā par labu elektroniski parakstītiem dokumentiem, – būtu jāsecina, ka patiesā sēdekļa teorijas koncepts ir novecojis.

Zīmīgi, ka 2017. gada 29. septembrī Ministru kabineta valsts sekretāru sanāksmē tika izsludināts Tieslietu ministrijas informatīvais ziņojums „Par komersantu juridisko adrešu regulējumu", kurā cita starpā secināts, ka „atbilstoši pastāvošajai doktrīnai, praksei un tiesību sistēmai kopumā ir nepieciešams precizēt sabiedrības juridiskās adreses izpratni, liekot uzsvaru tieši uz sasniedzamību, nevis fizisku sabiedrības sēdekļa (valdes) atrašanas vietu"[8]. Vienlaikus Tieslietu ministrija Informatīvajā ziņojumā ierosina grozīt Civillikuma 8. panta trešo daļu, Komerclikuma 78. panta otrās daļas pirmo teikumu un 139. panta pirmo daļu, atsakoties no sabiedrības juridiskās adreses definīcijas.

Kaut arī Saeimai vēl būs jālemj par šādu grozījumu pieņemšanu, tomēr kopumā to var uzskatīt par savā ziņā revolucionāru risinājumu jautājumā par sabiedrības juridisko adresi un sabiedrības sēdekli.

Pilnībā atteikties no korporatīvo sapulču rīkošanas klātienē nešķiet īsti prātīgi (vismaz, kamēr Komerclikums sabiedrības juridisko adresi cieši sasaista ar vadības sēdekli), taču tas ir labs veids, kā operatīvi sazināties situācijās, kad katrs no sabiedrības pārvaldības institūciju locekļiem atrodas dažādās pasaules malās. Turklāt, dzīvojot augsto tehnoloģiju laikmetā, būtu nepiedodami neizmantot Komerclikumā paredzētās iespējas noteikt sabiedrības statūtos arī tādu dalībnieku sapulču un valdes sēžu rīkošanas kārtību, kas ļauj padarīt sabiedrības pārvaldību mobilāku, produktīvāku un efektīvāku. BJP

JURISTA PADOMS

Materiāls tapis sadarbībā ar

COBALT

3 Igaunijas Republikas Komerclikuma tulkojums angļu valodā. Pieejams: https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/504042014002/consolide/current (sk. 07.03.2018.)

4 Francijas Republikas Komerclikums (*Code de Commerce*). Pieejams: https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid= 58FB030629D8CA 6A7EA595E 9AA2C5B16.tplgfr39s_3 ?idSectionT A=LEGISCTA0000 06161273&c idTexte=LEGITE XT000005634379 &dateTexte=20180226 (sk. 09.03.2018.)

5 Vācijas Federatīvās Republikas likuma par akciju sabiedrības tulkojums angļu valodā. Pieejams: http://www.nortonrosefulbright.com/files/german-stock-corporation-act-147035.pdf (sk. 09.03.2018.)

6 Strupišs A. Komerclikuma komentāri. B daļa. Komersanti. „A.Strupiša juridiskais birojs" SIA, 2003, 33. lpp.

7 Sk. piemēram, Uzņēmumu reģistra galvenā valsts notāra 26.01.2018. lēmumu Nr. 1-5/16, 06.02.2018. lēmumu Nr. 1-5/26, 28.02.2018. lēmumu Nr. 1-5/44 un 1-5/45, 02.03.2018. lēmumu Nr. 1-5/49. Pieejami: https://www.ur.gov.lv/lv/specializeta-informacija/galvena-valsts-notara-lemumi/ (sk. 09.03.2018.)

8 Tieslietu ministrijas Informatīvais ziņojums „Par komersantu juridisko adrešu regulējumu". Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40437620 (sk. 09.03.2018.)